

"ברוך הוא יום יומם" - הכללה מול דיקוק בברכות/

משה לאו

בזמן קיון האחרון למדנו בישיבה את פרק שישי במסכת ברכות בעיון כאשר בלימוד ניסינו לברר את נושא ברכות הנחנין לא רק בהקשר העיוני אלא גם בקשר ההלכתי שלهن.

הלכות ברכות כוללות בתוכן מספר רב של קרייטריונים המגדירים את הברכה שיש לברך על כל מאכל אך דוקא הפירוט הרוב ומספר הפרמטרים העצום יוצר בלבול גדול ורצון למצוא עקרונות פשוטים שיקלו علينا במלאת האכילה. עקרון פשוט כזה הוא ברכת "שהכל". כבר מגיל קטן מנהנים אותו שבסמץ בו אנו לא יודעים מה לברך יש מוצא פשוט - "שהכל פוטר הכל", ברכה אחת כללית המתאימה לכל המאכלים באשר הם.

קיומה של ברכה כזו מעלה שאלה עקרונית בזורך בפיוט הרוב הקיים בעולם הברכות. אם יש ברכה אחת שניתן לצאת בעורתה ידי חובה, לשם מה נחוץ העולם המשועף, המורכב והמלבלל של מערכת הברכות? עדיף היה להסתפק בקביעת ברכה אחת איחידה לכל המאכלים. בנוסף, ברגע שברכה כזו קיימת, ממילא אין לאף אדם אינטראס ליכת ולברר מה לבדוק עליו לברך.

לימוד העיון בישיבה נפתח בדרך כלל בלימודי מבוא הכלולים עיסוק נרחב בפסוקי התורה ובמקורות התנאים. לרוב, שלב זה של הלימוד מעלה מחשבות של עומק ומהות על הנושא הנלמד ובמהשך הלימוד "נסאים" לסוגיות הפרטניות ושותחים את המשמעות הרוחנית שליטה בתחילת הלימוד, כך יוצא שהרצון לחבר את הפרטנים למשמעות שהתגלתה בראשית הלימוד נתקל פעמים רבות בkowski לא פשוט. במאמר הבא נברר את עניינה של ברכת "שהכל" וננסה להגדיר ב;zורה עקרונית יותר את היחס הנכון שיש מתחת לכללים מול הפרטנים המוכלים בהם. תוך כדי נסעה גם לעמוד על המשמעות הרוחנית שהתרבו במהלך הלימוד ובכך להשלים את התמונה.

מקורה של ברכת השכל כברכה כללית

במשניות פרק שישי במסכת ברכות קיימת חלוקה בין סוגים מאכלים וברכותם השונה: ההבדל בין עז לאדמה, ברכה מיוחדת לחם ויין, מחלוקת בברכת היrokot- אדמה או בורא מיני דשאים (לפי ר' יהודה) במשנה א, וברכת שהכל

בתור ברכה על דבר שאין גידולו מהארץ במשנה ג. בתווך בין שתי המשניות האלה יוצרת המשנה קשר הדרגי בין הברכות השונות:

בירך על פירות האילן בורא פרי האדמה - יצא, ועל פירות הארץ בורא פרי העץ - לא יצא. ועל כלום, אם אמר שהכל נהיה בדברו - יצא.
(משנה ליכות ג, ב)

המשנה מסדרת את הברכות השונות בשלושה מעגלים, מהספציפי אל הכללי. היא פותחת בפירות העץ שהופרדו משאר פירות האדמה וקבלו ברכה מיוחדת לעצם, אך ברכת האדמה שיכת גם אליהם. לאחר מכן היא עוברת לפירות האדמה; לא ניתן לברך על הדבר הכללי את הברכה המוקדמת יותר. בסופה מقلילה המשנה את גידולי הארץ כולם תחת ברכת השכל. מתווך לשון המשנה נראה שכונתה היא שברכת שהכל מוציאה ידי חובת ברכה דווקא כדי עבד ואין לעשות כן לכתילה, ועוד נזהרו לכך בהמשך. בכלל אופן, משנה זו היא הבסיס לכך שברכת השכל אינה רק ברכה על דבר שאין גידולו מהארץ או על מאכלים שיורדים מברכתם המקורי¹, אלא גם ברכה שכוללת בתוכה את המאכלים כולם.

לצאת מן הספק

כפי שכבר הזכרנו בהתחלה, עלום הברכות מרכיב מדובר, ומשום כך הוא יוצר מצבים רבים של ספק. הדינונים סביב הברכה שיש לבורך מתחתיים בסוגיות הגمراה ומתרחבים עוד יותר בדיוני הראשונים. ההסתעפויות הרבות מקשות להגיע למסקנה ברורה ומוחדרים את האדם הרוצה לאכול נבורך, אך ניתן למצוא מספר פתרונות אחרים במקורה של ספק בלבד לבורך "שהכל". פתרון ראשון, שלא ברור עד כמה ניתן לכנותו בשם פתרון, מופיע בירושלים, ובעקבותו:

רבי ירמיה בעי הדין דאכל סולת מהו لمיברכה בטופה אמר רבי יוסי
והכן לא אכל רבי ירמיה סולת מן יומוי...
(ירושלמי ליכות ג, א)

¹ ברכת 'שהכל' כברכה 'גראעה' מופיעה במספר סוגיות בגמרא שלא כאן המקום להאריך בהן. עיקר הדיון בעניין זה מופיע בדף ל"ה ע"ב-ל"ז ע"ב, ועיין גם בדבריו הרב אליעזר מלמד, פנוי הלכה - ברכות, עמ' 168-169.

ר' ירמיה שואל מה צריך לברך אחרי אכילת סולת. לא נכנס כאן בדיק לפרט השאלה עצמה, אך לעניינו נשים לב שיש כאן מצב של ספק- ר' ירמיה לא יודע מה לברך אחרי אכילת הסולת ועליו מעיד ר' יוסי שהפטרון שלו לשאלתו היה פשוט: הוא לא אכל סולת מימי! במבט פשוט הפטرون נראה מוזר מאד, איך יכול להיות שבגלל ספק בברכה לא תהיה אפשרות לאכול? אך העיקרון העולה ממנהגו של ר' ירמיה חשוב יותר- אם אתה לא יודע אל האכל, הברכה הכרחית כדי שהאוכל תותר ולא ברכה האכילה אסורה.

בעקבות מסקנותיו הקיצונית של ר' ירמיה, נדרשו הפסיקים והפרשנים השונים להעמיד אלטרנטיבה שתנתן לחיים להתנהל בצורה זורמת יותר. פטרון נוסף שאנו מוצאים לביעית הסקק בברכות הוא אכילה "בתוך הסעודה":

וכן כשותננים קmach לתוך פולין או לתוך עדשים או כרישים וכן לתוך שקדים שעושין לחולה אם עושין אותו כדי שיסיעוד הלב או ציריך לברך בורא מ"ם ואמ לדבק בעלמא אין צורך לברך בורא מ"ם וטוב להחמיר ולגemuו בתוך הסעודה לאחר ברכת המוציא ופטור ממה נשך.

(תוספות ברכות לו ע"ב, ד"ה "כל שיש בו")

תוספות עוסקים בסוגיה של ברכת בורא מיני מזונות. בגמרה מופיע עקרון בשם רב ושמואל ש "כל שיש בו מהמשת המינים מברכין עליו בורא מיני מזונות"², ככלומר, אפילו אם מין הדגן אינו רוב התערובת הברכה נסמכת עליו בגל חשיבותו. Tosפות מחלקים בין שני מצבים - הראשון כאשר הדגן בא לתה טעם, והונוכהו שלו בתערובת ממשמעותית- "כדי שיסיעוד הלב". השני, כאשר הדגן הוא מרכיב טכני בלבד, "לדק בעלמא", והוא לא משמש בתור גורם ממשמעותי בטעם המאכל. במצב הראשון הברכה תהיה מזונת, בשני, הברכה נקבעת לפי המרכיב העיקרי האחר בתערובת. שני מצבים אלה עלולים ליצור שאלות מסוימות ומורכבות יותר וכן מסוימים Tosפות את דבריהם בהמלצת לאכול מאכלים כאלו רק בתוך הסעודה ולהיפטר בברכת המוציא.

כיוון אחר מתייחס לשנה, בה וaino שברכת שהכל משמשת כברכה כללית דוקא בדיעד. ראשונים שונים פירשו באופן אחר את המשנה והכניסו את הדין זהה גם לכתהילה:

² בכל ברכות דף ל"ו ע"ב.

ונכון להחמיר שלא לאכול חטין או שלקות בעניינו אם לא בתוך הסעודה משום ספק ברכה אחרונה ואמרין בירושלמי דפרקין דר' ירמיה בעי הדין داخل סולת מהו מביך בסופה אמר ר' יוסי ולהכי לא אכל סולת ר' ירמיה מיוםיה לפי שהיה מסופק בברכה אחרונה שאם היה מסופק בברכה ראשונה יכול לבורך שהנ"ב דתנן על כולם אם אמר שהנ"ב יצא אבל ברכה אחרונה אין לו לבורך אלא ברכה שנתקנה.

(רא"ש על לדכות, פרק ג, סימן ט³)

הרא"ש מביא את המקרה של ר' ירמיה ומסביר שככל הספק נוצר דוקא בגלל שמדובר בברכה אחרונה, במצב בו יש ספק בברכה ראשונה - ניתן לבורך שהכל גם לכתהילה כדי לצאת ידי חובה. אמריה זה נמצאת במפורש אצל ה"הגהות מימוניות"⁴:

אם ברך שהכל יצא- כי זה יברך בכל דבר שהוא מסופק עליו וכן כתבו התוספות ומורי בשם ר'ח והר' יוסף ואפילו לכתהילה וauseג דתנן דוקא דיעבד הא נמי כיון דמסתפק בה כדייעבד דמי.

ברכת שהכל מקבלת כאן מעמד של ברכה המסייעת ליצאת מן הספק. הפטرون של ר' ירמיה שלא לאכול אינו מתיקל במקורותינו שראינו. יש ניתוח לחפש פתרון שישלב בין החובה לבורך לבין הצורך לאכול. בפרקם הכאים נסה לבחון מה מהכיוונים השונים שהוצעו מתאים ביותר לתפיסה העקרונית של עולם הברכות.

ילך אצל חכם

הגمرا בדף לה ע"א מבורת את העניין המהותי העומד מאחוריו חובת הברכה שלפנוי האכילה. בסיוומה של סוגיה ארוכה בפתחה הפרק מביאה הגمرا ברייתא שמסכמת את העניין⁵:

תנו רבנן: אסור לו לאדם שישנה מן העולם הזה بلا ברכה, וכל הנהנה מן העולם הזה بلا ברכה - מעל. מי תקנתיה - ילך אצל חכם. ילך אצל חכם - מי עבד ליה? הוא עבד ליה איסורא! - אלא אמר רבא: ילך אצל חכם מעירא וילמדנו ברכות, כדי שלא יבא לידי מעילה. אמר רב יהודה אמר שמואל: כל הנהנה מן העולם הזה بلا ברכה - כאילו

³ בדומה לו וראהתוספות דף לו עמוד א' ד"ה 'הכווס חיטה'.

⁴ הגהות מימוניות על רמב"ם, הלכות ברכות, פרק ח' הלכה י אות ע.

⁵ סוגית הפתיחה לפפרק שיישי עוסקת במהות הברכה שלפנוי האכילה ומעמידה אותה בהקשר של עולם הקדרש. הסוגיה מבורת האם אדם שברך הוא כמו אדם שאוכל קרבן "משולחן גבוה", או שהברכה היא הורדת המאכל מקדושתו, אל עולם החול.

נהנה מקדשי שמיים, וכותב: (תהלים כ"ד) לה' הארץ ומלואה. רבי לוי רמי: כתיב לה' הארץ ומלואה, וכותב: (תהלים קט"ו) השמיים שמיים לה' והארץ נתן לבני אדם ! לא קשיא, כאן - קודם ברכה, כאן - לאחר ברכה.

(ביבלי ברכות לה ע"א)

הבריתא יוצרת השוואה בין עולם הברכות לעולם הקודש. כמו שהנאה מקודשים מוגדרת כמעילה, פגיעה בקדוש וחילולו, כן גם אכילה ללא ברכה פוגעת בקדושת עולמו של הקב"ה. הברכה מאפשרת לאדם לאכול משולחן גבואה, כמו אכילת קדשים, או בכיוון אחר- מוציאה את המאל מידייו של הקב"ה ומעבירה אותו לידי האדם.

התיחסות להנאה מהעולם כהנאה מקודש יוצרת פחד מפני פגיעה בו. כניסה לקודש בצורה שאינה ראויה או לא מוקורת עשויה לגורור תוצאות קשות. חכמים מנסים לכונן תודעה שככל הנאה מהעולם היא הנאה מקודש ולכון על

האדם לשקל את צעדיו ולנהוג ב זהירות ובמחשבה לפני שהוא פועל.

הבריתא אוסרת לאכול ללא ברכה. מי שאינו יודע ברכות אינו יכול לאכול, בדיק כמו ר' ירמיה בירושלמי. כדי להימנע מעיטה על האדם להקדים וללכט אל חכם שילמד אותו את דיני הברכות. אין כאן אפשרות תיקון בדיudit, חייכים לעשות הכנה מוקדמת כדי להיות מסוגלים וראויים להנאה מהעולם. שילוב זה בין הבריתא למנהגו של ר' ירמיה מופיע אצל פרשני השו"ע:

ואם הוא מסופק - הינו אחר שלמד אבל מי שלא למד לא יוכל עד שילך אצל חכם למדור ברכות (כ"ה בגמ' ובברטנור) וב"י סס"י ר"ד בשם הג"מ).

(מן אברהם או"ח דב סעיף י"ה)

אם הוא פרי העז וכור' - וכן כשהוא ספק לו מצד הדין אבל אם הוא ספק לו מחמת שלא למד לא יוכל עד שילמוד.

(משנה ברוחה או"ח דו ס"ק 6)

אותו פתרון שבתחלת נראה תמהה ולא הגיוני, שלא לאכול במצב של ספק, מקבל כאן ביטוי הלכה למעשה. הצורך האנושי לאכול אינו יכול לבטל את הצורך לעומק את נושא הברכות.

אמנם הבריתא בוגרמא אינה נוגדת בפירוש את האופציה לקיומה של ברכה כללית, אך היא מדגישה את הצורך ללכט וללמוד את הדברים בצורה טובה ולא להסתפק בפתרונות כליליים במצב של בדיudit. דברים חריפים ברוח זו נכתבו ע"י ר' חיים מרדי מרגליות, בעל ה"שער תשובה" על השו"ע:

וכתבו תר"י דהא דאמרין בש"ס הנהנה بلا ברכה כלו מעל אף אם לא ידע רק ברכות שהכל יצא מידי מעילה אלא דאפילו הci צרייך למדוד הברכה הרואיה לכל דבר עכ"ל, ובאי' כתוב אהא דאמרין מאן דבעי למחיי חסיד' לקיים ملي דברכות, וכתבו שלא יאמר אפטור בברכת אלא שרצה לומר ברכה הרואיה לו, וכתבו שלא יש למדוד לידע ומה שהוא ספק כי הרי זה בור שקהלוחו חכמים אלא יש למדוד לידע ומזה הוא ספק דינו שהכל, ואם הוא דבר שיכל לפוטרו בתוך הסעודה עדיף טפי...⁶

(שע"ת אולדה חיים לר, ס"ק כה)

אם ננכדים למצב של ספק ניתן להיעזר בפתרונות השונים, אך אין לנסת לחמק ולהשתמש בהם כאילו הם הברכה הרואיה המקורית. בדבריו של ה"שער תשובה" משתקפת ההתייחסות העמוקה לעולם הברכות ככינסה לקודש, אי אפשר לנ هو בגועלם כזה בקלות ראש וכלאחר יד, הברכה צריכה להיאמר מתוך מודעות ומחשבה عمוקה.

מי נקרא אדם גדול?

בஹשך הפרק בגמרה מובאת מחולקת בין ר' נחמייה וחכמים ביחס לנוסח ברכת הלחים, האם יש לומר "מוツיא" או "המוツיא". שניים מסכימים שיש לומר את הברכה בלשון עבר והם חולקים האם "המוツיא" הוא לשון עבר או הווה, כאשר לדעתם "מוツיא" הוא לשון עבר. בהמשך למחולקת מביאה הגمرا מעשה: משתמשין ליה רבנן לרבי זירא את בר זביד אחוה דרבבי שמואל בר רב זביד דאדם גדול הוא, ובקי בברכות הוא. אמר להם: לכשיבא לידכם הביאו הוה לידי. זמנה חדא איקלע לגביה, אפיקו ליה ריפתא, פתח ואמר מוツיא. אמר: זה הוא שאומרים עליו אדם גדול הוא ובקי בברכות הוא? בשלמא אי אמר מוツיא - אשמעין טעמא, ואשמעין דהלהכתא כבבנן; אלא אמר מוツיא מי קמשמע לנו? - ואיהו דעבד - לאפקוי נפשיה מפלוגתא.

חכמים משבחים את בר זביד בפני ר' זירא וטוענים שהוא אדם גדול ובקי בברכות. כאשר מגיע אליו חכם לר' זירא הוא בוחן את גודלו על ידי ברכת הלחים. החכם בוחר לבורך "מוツיא" כנוסח של ר' נחמייה, שלפיו ברור שמדובר בלשון עבר, כדי לא להיכנס למחלוקת. ר' זירא אינו מוכן לקבל את העובדה

⁶ בבל ברכות דף ל"ח ע"א.

שקרוו לו אדם גדול; אדם גדול היה בוחר בנוסח שניתן היה ללמידה ממנה מה ההלכה ולא מנסה להתחמק מהכרעה במחולקת. לפ"ז יירה הפתרון להתמודד עם נושא הברכות אינו לנסות לצאת "בסדר" עם כולם. יש לחפש את השיטה שנראית נכונה ביותר וללכט לפיה. בהמשך למגמה זו ניתן לומר שפתרונות לספקות בברכות כגון אכילה בתוך הסעודה אינם מעידים על גודלות והבנה בברכות אלא דוקא על ההפרק- טשטוש ההבדל בין המאכלים והברכות השונות.

חשיבות הדיווק בברכה

לאחר שראינו את הדעות המרחיבות את דין "שהכל" כברכה כללית גם למצבים של כתהילה, אני מבקש להזכיר למשנה בה פתחנו. אמרנו שהמשנה נראה שהדין הוא כדיעבד בלבד, ויש רצון לחתך לכל סוג מאכל את הברכה הרואה לו. באחרונים אמרה זו מצויה במקומות רבים:

אם אמר שהכל יצא- וכ"ז דייעבד אבל לכתלה צריך לברך על כל דבר ברכתו הייחודית לו.

(משנ"ב, או"ח דו, ס"ק ה)

לכל דבר יש ברכה מיוחד, במשנה קיימות קטגוריות שונות של מאכלים ולכל אחת ברכתה הייחודית. כמו כן מצינת המשנה מאכלים מיוחדים שמקבלים ברכה מיוחדת- יין ולחם, ובוסף מובאת המחלוקת בין ר' יהודה וחכמים ביחס לברכת הירקות. שאלת הברכה הייחודית לכל סוג מאכל העסיקה את המשנה ונידונה בה בפирוט. המחלוקת בסוף המשנה מרמזת לשיטה אחרת לנוגרי ברכות שהעיקרונו המנחה אותה הוא הרצון למצוא לכל מאכל ומأكل את הברכה הרואה לו. שיטה זו מובאת בהרחבה רבבה בתוספתא:

הביאו לפניי מני תרגומה מברך עליהם בורא מני כסני, על הזועים אומר בורא מני זרעים ועל הדשאים אומר בורא מני דשאים ועל ירקות אומר בורא פרי האדמה, ר' יהודה אומר ברכך מצמיח אדמה בדברו. ר' מאיר אומר אפילו ראה את הפת ואמר ברכך אשר ברא את הפת זו כמה היא נאה זו ברכתה... ראה את התאנים ואמר ברכך שברא את התאנים הללו כמה נאין הן זו ברכתן.

(תוספתא ברכות 7, 6-7)

⁷ ועיין עוד שם בס"ק ז.

ברכות מסווגים שונים מופיעות בהלכות האלה, נוסחים שלא קבלו מקום במשנה באים כאן בידי ביטוי. התוספთא אינה مستפקת במספר מצומצם של קטגוריות אלא מציגה קטגוריות רבות שלכל אחת ברכה מיוחדת משלה. בירושלמי מגוון הברכות גדול עוד יותר:

הכוסת את הארץ אומי עליו בורא מני זרעונים אפיו ובישלו אף על פי שהפרוסות קיימות או עליו בורא מני מזונות ואני צריך אחורי לברכך. רבינו ירמיה אמר בורא פרי הארץ, בר מרינה בריך קומי רבוי זעירא וקומי רבוי חייא בר ואשה כל נהייה בדברו, רבוי שמעון חסידא אומר בורא מני מעדרנים. אמר רבוי יוסי כי ר' אבון ולא פליגין מאן דמר בורא מני מזונות בההייא דעתיך בול, מאן דמר בורא פרי הארץ בההוא דבריך, מאן דמר שהכל נהייה בדברו בההוא דשליך, ומאן דמר בורא מני מעדרנים בההוא דעתיך.

(ילושלמי בדרכות ג, א)

הירושלמי דין בברכת הארץ ומציג דעתות שונות ביחס לברכה הראשונה שיש לברכך עליו. רבוי יוסי כי ר' אבון מבחר שאין כאן מחולקת אלא חלוקה של הברכות לפי מצבים שונים של הארץ. בתוספთא ראיינו פירוט קטגוריות ורבות, היירושלמי כבר נותן מספר ברכות לאותו מכלל לפי הסוגים השונים שלן. הביבלי, בעקבות המשנה שהעמידה את השיטה זו כדעת היחיד של ר' יהודה, לא מקבל אותה להלכה, אך למורות זאת מביא את טעמו של ר' יהודה:

רבוי יהודה אומר: בורא מני דשאים. אמר רבוי זירא ואיתימא רבוי חיננא בר פפא: אין הלכה קרבי יהודה. ואמר רבוי זירא ואיתימא רבוי חיננא בר פפא: מי טעמא דרבוי יהודה - אמר קרא: (תהלים ס"ח) ברוך ה' יום יום, וכי ביום מברכין אותו ובלילה אין מברכין אותו? אלא לזרם לך: כל יום ויום תן לו מעין ברכותיו; הכא נמי, כל מין ומין תן לו מעין ברכותיו.

(ביבלי בדרכות מ, ע"א)

אותו אמרה שדוחה את שיטתו של ר' יהודה גם מביא את טעמו. לכל מין ומין יש אופי אחר, על הברכה להיות קשורה לאופי המוחדר הזה ולהביאו אותו לידי ביטוי. אמן לבסוף, שיטת ר' יהודה נדחתה, אך נראה שהטעם שהביאו בשם כן מקבל מקום ממשמעות. אנו לא מקבלים את הפירוש הרוב שמצויג ר' יהודה אבל דרישת לדוק בברכה לפי סוג המאכל כן נוצרת, בצורה מצומצמת יותר.

מיועט הקטגוריות היחסית הקיימות במשנה בא לייצור עקרונות פשוטים יותר שיאפשרו צורה איחודית של ברכה אך לא לבטל לחליותן את קיומן של ברכות שונות. הברכות שנשארו מייצגות סוגים מאכלים שונים וראוי שכל מאכל ומאכל

ימצא את הברכה המתאימה לו ביותר. לכל מאכל יש שם מיוחד, על הברכה לבטא את הייחודיות הזו ועל ידי כך נוכל ליהנות מעולמו של הקב"ה.

כל יום ויום תן לו מעין ברכותיו

עולם הברכות אינו מנותק מהמציאות שסבירו, טעמו של ר' יהודה המידיק בחתאמת הברכה למאכל מעוגן בדרשה על תהילים ס"ח, כ:

אמר קרא: (טהילים ס"ח) ברוך ה' יום יום, וכי ביום מברכין אותו וביליה אין מברכין אותו? אלא לומר לך: כל יום ויום תן לו מעין ברכותיו.

כל יום אינו דומה למשנהו, לכל אחד יש את האופי והיחיון שלו וכל אחד מזכיר התיחסות נפרדת ושונה. לא ניתן להתייחס לעולם כמקרה אחת אחידה, צורך לעיין ולברור מה הברכה שמהבattaת למציאות כרגע.

אין לבירוח להגדרות כוללות שנדרה שפותחות לנו בעיות וספיקות ופותחות אותנו מלחשוב ולהתבונן בעומקה של המציאות. הפירות הרוב הקיים בעולם ההלכה היהודי בכלל ובhalbכות ברכות בפרט עשויים לגרום לנו לשחזר בעניינים ומתחזך כך לפתח מערכת אלטרנטיבית שתקטין את הקושי הזה. פשוט יחסית לפתח תורות רוחניות עמוקות אך מסובך הרבה יותר להביא אותן לידי ביטוי הלכה למעשה. אנו נקראים להיות אנשים גדולים, לדיק בפרט המציאות, ולאפשר את הורדת הברכה לעולם.